

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická, Katedra právních dějin

autor: Bc. Michal Zapoměl

název: Církevní reformy Josefa II.

počet stran: 67

rok odevzdání: 2021

Předložená diplomová práce (DP) je věnována reformám císaře Josefa II. (1780–1790) ve vztahu k církvím a náboženským společnostem. Na úrovni DP se patrně negativně projevila stávající koronavirová epidemie, která do značné míry znemožnila zablokovala dostupnost některých zdrojů, jakož i běžnou spolupráci vedoucího DP a jejího autora, neboť emailový kontakt nikdy nemůže nahradit osobní. Tato polehčující okolnost měla vliv na hodnocení vedoucího DP, který by za standardních poměrů její přípuštění k obhajobě nedoporučil.

DP má celkem promyšlenou strukturu a její obsah prozrazuje určitou orientaci autora v tomto složitém tématu. Ocenit lze zdůraznění vnějších vlivů, které určily směr církevní politiky Josefa II., především jeho matky Marie Terezie, osvícenských myšlenek či nejbližších spolupracovníků, zvláště Václava Antonína z Kounic, kterého ovšem autor nazývá odporným germanizmem Kaunitz (s. 22–27). Celkem solidní je – až na jednu hrubou chybu – analýza obsahu tolerančního patentu (s. 34–40), která má nejvyšší úroveň z celé DP. Za velmi dobrý lze označit i seznam použité literatury, často cizojazyčné, byť některé aktuálních studie v oboru konfesního práva v něm chybí. Autor oprávněně zdůraznil, že některá opatření Josefa II. přetrvala v nepatrně modifikované podobě až do počátku 21. století, např. ta související s fungováním náboženských fondů (s. 45–48), čímž prokázal, že na první pohled čistě právně historické téma je aktuální i v současnosti.

Zásadní vadou DP je to, že autor, ač právník, se téměř vytrvale vyhýbal práci s prameny práva. Na to byl v před odevzdáním DP výslovně upozorněn, svůj přístup však nezměnil. Kromě tolerančního patentu Josefa II. pravděpodobně žádné jiné právní předpisy z doby vlády Josefa II. neviděl, jinak by je hojně citoval s uvedením zdroje. Autorský styl práce lze spíš charakterizovat jako práci s některými historickými odbornými publikacemi, v nichž jsou některé josefinistické právní předpisy zmíněny, což je pro právní dějiny přístup nedostatečný.

Řada tvrzení autora je zmatených, nepřesných či vysloveně nepravdivých. Že by se toleranční patent Josefa II. týkal i židů (s. 37), je autorův výmysl (legalizoval pouze dvě církve evangelické a jednu pravoslavnou). V daném případě by stačilo, pokud by si autor heslo

„Toleranční patent“ vyhledal na Wikipedii. Ostatně sám uvádí, že židé v něm nebyli „přímo jmenování“, což je pochopitelné, neboť tento právní předpis se jich vůbec netýkal. Stejně není pravda, že oficiálně v habsburské monarchii před rokem 1781 neexistovaly jiné církve než římskokatolická (s. 7). Co legálně působící evangelická církev na Ašsku nebo na Těšínsku? Co evangelické církve v Uhrách, které mimochodem autor vytrvale označuje naprosto nepřipadně jako „Maďarsko“ (s. 17, 21, 26, 27, 52, 57)? Co církve řeckokatolická, pravoslavná a arménská v Haliči, Bukovině a Banátu? V tomto směru projevil autor velmi slabé znalosti o rozsahu habsburské monarchie na konci 18. století, o čemž nejlépe svědčí její vágní vymezení, které k ní řadí jen Belgie, Čechy (takže již ne Moravu a Slezsko) a Milán (s. 9). To je, jako kdyby o současné České republice prohlásil, že ji tvoří Valašsko, Jihočeský kraj a Liberec. Že by Marie Terezie publikovala jen 164 reformních předpisů (s. 22)? To by je vydávala během svých 40 let vlády rychlostí 4,1 právních předpisů/rok. V tomto směru ji autor zjevně podceňuje. Odpovídá skutečnosti, že zásadu *cuius regio eius religio* stanovil vestfálský mír v roce 1648 (s. 15)? Nebyly to náhodou již pasovské úmluvy a augšpurský náboženský mír z let 1552/1555, které se mimochodem na české a alpské země vůbec nevztahovaly? Zakazovala opravdu Marie Terezie vyhlásování papežských bul (s. 15)? Proč tedy roku 1773 byla v habsburské monarchii zveřejněna bula papeže Klimenta XIV. s názvem *Dominus ac Redemptor noster*? Ve výčtu hlavních nepřátel Marie Terezie na počátku její vlády (s. 22) chybí ten nejhorší – Bavorsko, které si nárokovalo a na nedlouho také okupovalo Čechy a Horní Rakousy, tedy území o dost větší než Slezsko, které uchvátilo Prusko. Kladně hodnotit nelze ani systematické používání pojmu „církve“ ve smyslu „církve římskokatolická“. Uvedený výčet vad je bohužel spíše demonstrativní, neboť taxativní výčet by byl sáhodlouhý. Autorovo vyjadřování je místy velmi povrchní, nesrozumitelné a neodborné, přičemž používané některé jeho slovní obraty četl vedoucí DP poprvé, např. „rakouskokatolicismus“ (s. 10), což má být asi „austrokatolicismus“, či zajímavé spojení „dříve vzniknuté chyby“ (s. 14).

Vzhledem k nedostatečné práci s prameny práva a mnoha chybám, které DP obsahuje, navrhuje její vedoucí – ovšem jen s velkým sebezapřením – její připuštění k obhajobě a navrhuje ji hodnotit známkou „dobře“.

Otázky k obhajobě: 1) Právní předpisy upravující veřejné působení evangelických církví v Uhersku, na Ašsku a na Těšínsku ke dni 31.12.1780; 2) *Placetum regium* – pojem, význam, právní úprava v habsburské monarchii, zrušení.

V Plzni dne 9.4.2021

JUDr. Mgr. Václav Valeš Ph.D.